

॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ इति अनु० नै० भा० चतुस्त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३४ ॥ ॥ ७ ॥ केभोज्याः भोज्यान्ताः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ वैश्याः भोज्याः भोजनीयाः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ न केवलं भुंजते पितरो देवा हव्यं कव्यं मथाक्षयं ॥ श्रावयंश्चापि विप्रैर्द्रान्पर्वसु प्रयतो नरः ॥ १२ ॥ ऋषीणां देवतानां च पितॄणां चैव नित्यदा ॥ भवत्यभिमतः श्रीमान्धर्मेषु प्रयतः सदा ॥ १३ ॥ कृत्वापि पापकं कर्म महापातकवर्जितं ॥ रहस्यधर्मं श्रुत्वेमं सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ १४ ॥ भीष्म उवाच एतद्धर्मरहस्यं वै देवतानां नराधिप ॥ व्यासो हिष्टं मया प्रोक्तं सर्वदेवनमस्कृतं ॥ १५ ॥ पृथिवीरत्नसंपूर्णं ज्ञानं चेदमनुत्तमं ॥ इदमेव ततः श्राव्यमिति मन्येत धर्मवित् ॥ १६ ॥ नाश्रद्धधानाय न नास्ति कायननष्टधर्माय न निर्घृणाय ॥ न हेतुदुष्टाय गुरुद्वेषेवानानात्मभूताय निवेद्य मे तत् ॥ १७ ॥ इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्वणि आनुशास० दानधर्मस्कंददेवरहस्ये चतुस्त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३४ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ युधिष्ठिर उवाच केभोज्या ब्राह्मणस्येह केभोज्याः क्षत्रियस्येह ॥ तथा वैश्यस्य केभोज्याः केशूद्रस्य च भारत ॥ १ ॥ भीष्म उवाच ब्राह्मणा ब्राह्मणस्येह भोज्या ये चैव क्षत्रियाः ॥ वैश्याश्चापि तथा भोज्याः शूद्राश्च परिवर्जिताः ॥ २ ॥ ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्या भोज्या वैक्षत्रियस्येह ॥ वर्जनीयास्तु वैशूद्राः सर्वभक्षा विकर्मिणः ॥ ३ ॥ वैश्यास्तु भोज्या विप्राणां क्षत्रियाणां तथैव च ॥ नित्याग्नयो विविक्ताश्च चातुर्मास्यरताश्च ये ॥ ४ ॥ शूद्राणामथ यो भुंक्ते स भुंक्ते पृथिवीमलं ॥ मलं नृणां स पिबति मलं भुंक्ते जनस्य च ॥ ५ ॥ शूद्राणां यस्तथा भुंक्ते स भुंक्ते पृथिवीमलं ॥ पृथिवीमलमश्नंति ये द्विजाः शूद्रभोजिनः ॥ ६ ॥ शूद्रस्य कर्म निष्ठायां विकर्मस्थोऽपि पच्यते ॥ ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यो विकर्मस्थश्च पच्यते ॥ ७ ॥ स्वाध्यायनिरता विप्रास्तथा स्वस्त्ययने नृणां ॥ रक्षणे क्षत्रियं प्राहुर्वैश्वं पुष्ट्यर्थमेव च ॥ ८ ॥ करोति कर्म यद्वैश्यस्तद्वत्वाद्युपजीवति ॥ कृषिगोरक्ष्यवाणिज्यमकुत्सा वैश्यकर्मणि ॥ ९ ॥ शूद्रकर्म तु यः कुर्यादवहाय स्वकर्म च ॥ स विज्ञेयो यथा शूद्रो न च भोज्यः कदाचन ॥ १० ॥ चिकित्सकः काण्डपृष्ठः पुराध्यक्षः पुरोहितः ॥ सांवत्सरो वृथाध्यायी सर्वे ते शूद्रसंमिताः ॥ ११ ॥ शूद्रकर्म स्वयैतेषु यो भुंक्ते निरपत्रपः ॥ अभोज्यभोजनं भुक्त्वा भयं प्राप्नोति दारुणं ॥ १२ ॥ कुलं वीर्यं च तेजश्च तिर्यग्योनित्वमेव च ॥ स प्रयाति यथाश्वा वै निष्क्रियो धर्मवर्जितः ॥ १३ ॥ भुंक्ते चिकित्सकस्यान्नं तदन्नं च पुरीषवत् ॥ पुंश्चल्यन्नं च मूत्रं स्यात्कारुकान्नं च शोणितं ॥ १४ ॥ विद्योपजीविनो न्नं च यो भुंक्ते साधुसंमतः ॥ तदप्यन्नं यथा शौद्रं तत्साधुः परिवर्जयेत् ॥ १५ ॥

शूद्रान्नमेव वर्ज्यं किं तु शूद्रस्य कर्म निष्ठायां सेवायां वर्तमानो विकर्मस्थो विशिष्टकर्मस्थः संध्यावंदनादियुक्तोऽपि पच्यते नरके इति शेषः ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ काण्डपृष्ठः अघमः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥